

quæ homini ex Deo est. Quod planius et brevius ita dici potest: Justitiam legis non impleri cum lex jubet, et homo quasi suis viribus facit; sed cum spiritus adjuvat, et hominis libera, sed Dei gratia liberata voluntas facit. Legis itaque justitia est, jubere quod Deo placet, vetare quod displicet: in lege autem justitia est, servire litteræ, et extra eam nullum Dei adiutorium ad recte vivendum requirere. Cum enim dixisset, « Non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed eam quæ est per fidem Christi: addidit, quæ est ex Deo⁴. » Ipsa est ergo justitia Dei, quam superbi ignorantes, suam volunt constituere. Non enim propterea justitia Dei dicitur, quoniam Deus ea justus est; sed quia homini ex Deo est.

XXI. Secundum hanc autem justitiam Dei, hoc est, quæ ex Deo nobis est². nunc fides operatur per dilectionem. Id autem operatur, quomodo perveniat homo ad eum, in quem modo non videns credit; quem cum viderit, tunc quod erat in fide per speculum in ænigmate, jam erit in specie facie ad faciem³: tunc perficietur et ipsa dilectio. Nimis quippe insipienter dicitur, tantum amari Deum ante quam videatur, quantum amabitur cum videbitur. Porro si in hac vita, pro nemine dubitante, quanto amplius diligimus Deum, tanto sumus utique justiores; quis dubitet, piam veramque justitiam, cum fuerit dilectio Dei perfecta, tunc perfici? Tunc ergo lex, ita ut nihil omnino desit, implebitur; cujus legis, secundum Apostolum, plenitudo dilectio est⁴. Ac per hoc cum dixisset, « Non habens meam justitiam, quæ ex lege est, » sed eam quæ est per fidem Christi quæ est ex Deo justitia in fide⁵: » deinde subjunxit, « Ad cognoscendum eum, et virtutem resurrectionis ejus, et communicatio-

¹ Philip. III, 9. — ² Galat. V, 6. — ³ I Cor. XIII, 12. — ⁴ Rom. XIII, 10. — ⁵ Philip. III, 9.

» nem passionum ejus¹. » Hæc omnia nondum plena et perfecta in Apostolo erant, sed tanquam in via positus ad eorum plenitudinem perfectionemque currebat. Nam quomodo jam perfecte cognoverat Christum, qui dicit alio loco, « Nunc scio ex parte, tunc autem cognoscam » sicut et cognitus sum²? » Et quomodo jam perfecte cognoverat virtutem ejus resurrectionis, cui restabat eam plenius tempore resurrectionis carnis experiendo cognoscere? Et quomodo jam perfecte cognoverat communicationem passionum ejus, nondum pro illo passionem mortis expertus? Denique addit et dicit: « Si quo modo occurram in resurrectionem mortuorum³. » Ac deinde ait: « Non quia jam acceperim, aut jam perfectus sim. » Quid ergo se confitetur nondum accepisse, et in quo nondum esse perfectum, nisi in ea justitia, quæ ex Deo est, quam concupiscens noluit suam habere, quæ ex lege est? Hinc enim loquebatur, et ista fuit causa ut hæc diceret, resistens inimicis gratiæ Dei, pro qua largienda crucifixus est Christus: ex quorum genere etiam isti sunt.

XXII. Nam ex quo loco suscepit hæc dicere, sic exorsus est: « Videte canes, videte malos operarios, videte » concisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiritu » Deo servimus, vel sicut nonnulli codices habent, qui » spiritui Deo, vel spiritui Dei servimus; et gloriamur in » Christo Jesu, et non in carne fidentes⁴. » Hinc manifestum est adversus Judæos eum agere, qui carnaliter observantes legem, et suam justitiam volentes constituere, occidebantur littera, non vivificabantur spiritu: et in se gloriabantur, cum Apostoli et omnes promissionis filii gloriarentur in Christo. Deinde subjecit: « Quanquam » ergo habeam fiduciam in carne, si quis alius in carne

¹ Philip. III, 10. — ² I Cor. XIII, 12. — ³ Philip. III, 11, 12. — ⁴ Ibid. 2 et 3.

» putat se fiduciam habere, magis ego ¹. » Et enumerans omnia quæ secundum carnem habent gloriam, ad illud terminavit, ubi ait : « Secundum justitiam quæ in » lege est, qui fuerim sine querela ². » Et cum hæc sibi omnino damna et detrimenta et stercorea fuisse dixisset, ut Christum lucrifaceret, adjecit unde agitur : « Et in- » veniar in illo non habens justitiam meam, quæ ex lege » est, sed eam quæ est per fidem Christi, quæ est ex Deo³. » Hujus ergo justitiæ perfectionem, quæ non erit nisi in illa eminenti scientia Christi, propter quam sibi dixit omnia damnum esse, nondum se accepisse confessus est, et propterea nondum esse perfectum. « Sequor autem, » inquit, si apprehendam, in quo et apprehensus sum a » Christo Jesu ⁴. » Tale est, apprehendam in quo et apprehensus sum : quale est, cognoscam sicut et cognitus sum ⁵. « Fratres, inquit, ego me ipsum non arbitror ap- » prehensisse : unum autem, quæ retro sunt oblitus, in » ea quæ ante sunt extentus, secundum intentionem se- » quor ad palmam supernæ vocationis Dei in Christo » Jesu ⁶. » Ordo verborum est, Unum autem sequor. De quo uno bene intelligitur et Dominus admonuisse Martham, ubi ait : « Martha, Martha, sollicita es, » et turbaris circa plurima; porro unum est necessa- » rium ⁷. » Hoc iste volens apprehendere, tanquam in via constitutus, sequi se dixit ad palmam supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. Quis autem cunctetur, cum hoc quod sequi se asseverat apprehenderit, tunc habiturum eum justitiam æqualem justitiæ sanctorum Angelorum, quorum neminem utique ne magnitudine revelationum extollatur, Satanæ angelus colaphizat⁸. Deinde admonens eos qui possent illius justitiæ plenitudine jam se pū-

¹ Philip. III, 4. — ² Ibid. 6. — ³ Ibid. 9. — ⁴ Ibid. 12. — ⁵ I Cor. XIII, 12. — ⁶ Philip. III, 13, 14. — ⁷ Luc. X, 41. — ⁸ 2 Cor. XII, 7.

tare perfectos. « Quotquot ergo, inquit, perfecti, hoc » sapiamus ¹ : » tanquam diceret, Si secundum hominis mortalis capacitatem pro hujus vitæ modulo perfecti sumus, ad ipsam perfectionem hoc quoque pertinere intelligamus, ut angelica illa, quæ in Christi manifestatione nobis erit justitia, nondum nos perfectos esse sapiamus. Et si quid aliter sapitis, inquit, hoc quoque vobis Deus revelabit. Quomodo, nisi ambulatibus et proficientibus in via rectæ fidei, donec ista peregrinatio finiatur, et ad speciem veniatur? Unde consequenter adjunxit : « Ve- » rumtamen, in id quod pervenimus, in eo ambule- » mus ². » Deinde concludit, ut caveantur illi, de quibus hic locus sermonis ejus sumpsit exordium : « Imitatores » mei, inquit, estote, fratres, et intendite eos qui sic am- » bulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim am- » bulant, de quibus sæpe dicebam vobis, nunc etiam flens » dico, inimicos crucis Christi, quorum finis est interi- » tus : et cætera ³. » Illi ipsi sunt, de quibus incipiens dixerat : « Videte canes, videte malos operarios ⁴, » et sequentia. Omnes itaque sunt inimici crucis Christi qui volentes constituere suam justitiam, quæ ex lege est, id est, littera tantum jubente, non spiritu implente, justitiæ Dei non sunt subjecti. « Si enim qui per legem hæredes » sunt, exinanita est fides ⁵. Si per legem justitia, ergo » Christus gratis mortuus est, ergo evacuatum est scanda- » lum crucis ⁶. » Ac per hoc illi inimici sunt crucis ejus, qui per legem dicunt esse justitiam ⁷, ad quam jubere pertinet, non juvare. Gratia vero Dei per Jesum Christum Dominum in Spiritu sancto, adjuvat infirmitatem nostram.

XXIII. Quamobrem qui secundum justitiam quæ in lege est, sine fide gratiæ Christi vivit, sicut se Apostolus

¹ Philip. III, 15. — ² Ibid. 16. — ³ Id. XVII, 19. — ⁴ Ibid. 2. — ⁵ Rom. IV, 14. — ⁶ Galat. II, 21. — ⁷ Id. V, 11.

sine querela vixisse commemorat, nullam veram putandus est habere justitiam: non quia lex vera et sancta non est; sed quia obedire velle litteræ jubenti, sine vivificante spiritu Dei, veluti ex viribus liberi arbitrii, justitia vera non est. Justitia vero, secundum quam justus ex fide vivit, quoniam per spiritum gratiæ homini ex Deo est, vera justitia est. Quæ licet non immerito in aliquibus justis pro hujus vitæ capacitate perfecta dicitur, parva tamen est ad illam magnam, quam capit æqualitas Angelorum. Quam qui nondum habebat, et propter illam quæ jam inerat, perfectum; et propter istam quæ adhuc deerat, imperfectum se esse dicebat. Sed plane minor ista justitia facit meritum, major illa fit præmium. Unde qui istam non sequitur, illam non assequitur. Quocirca post resurrectionem hominis, futuram negare justitiæ plenitudinem, et putare tantam futuram esse justitiam in corpore vitæ illius, quanta esse potest in corpore mortis hujus, dementiæ singularis est. Non autem illic incipere homines, quæ hic noluerint Dei mandata complere, verissimum est. Erit enim perfectissimæ plenitudo justitiæ, non tamen hominum mandata sectantium, et ad eam plenitudinem proficiendo nitentium; sed in ictu oculi¹, sicut ipsa futura est resurrectio mortuorum: quoniam illa perfectæ magnitudo justitiæ, eis qui hic mandata fecerunt, præmium dabitur, non et ipsa facienda mandabitur. Sed ita dixerim, mandata fecerunt, ut ad ipsa mandata meminerimus pertinere orationem, in qua quotidie veraciter dicunt sancti filii promissionis, et, « Fiat voluntas tua: » et, « Dimitte nobis debita nostra². »

XXIV. Cum igitur Pelagiani his atque hujusmodi veritatis testimoniis et vocibus urgentur, ne negent originale peccatum; ne gratiam Dei qua justificamur, non

¹ 1 Cor. xv, 52. — ² Matth. vi, 10-12.

CONTRA DUAS EPISTOLAS PELAGIANORUM, LIB. III. 33
gratis, sed secundum merita nostra dari dicant; ne in homine mortali, quamlibet sancto et bene agente, tantam dicant esse justitiam, ut ei non sit necessaria etiam post regenerationis lavacrum, donec istam vitam finiat, remissio peccatorum: ergo cum urgentur, ne ista tria dicant, et per hæc homines qui eis credunt a gratia Salvatoris alienent, et elatos in superbiam in judicium diaboli præcipites ire persuadeant; immittunt aliarum nebulas quæstionum, in quibus eorum apud homines simpliciores, sive tardiores, sive sanctis Litteris minus eruditos, impietas delitescat. Hæ sunt nebulæ, de laude creaturæ, laude nuptiarum, laude legis, laude liberi arbitrii, laude sanctorum: quasi quisquam nostrum ista vituperet, ac non potius omnia in honorem Creatoris et salvatoris debitis laudibus prædicet. Sed neque creatura ita vult laudari, ut nolit sanari. Et nuptiæ quanto magis laudandæ sunt, tanto minus eis imputanda est pudenda carnis concupiscentia; quæ non est a Patre, sed ex mundo est⁴: quam profecto invenerunt in hominibus nuptiæ, non fecerunt; quia et illa in plurimis sine ipsis est, et ipsæ si nemo peccasset, sine illa esse potuerunt. Et lex sancta et justa et bona²; nec ipsa est gratia, et nihil ex ea recte fit sine gratia; quia non est data quæ posset vivificare, sed prævaricationis causa posita est, ut convictos concluderet sub peccato, et promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus³. Et liberum arbitrium captivatum non nisi ad peccatum valet; ad justitiam vero, nisi divinitus liberatum adjutumque, non valet. Ac per hoc et sancti omnes, sive ab illo antiquo Abel usque ad Joannem Baptistam, sive ab ipsis Apostolis usque ad hoc tempus, et deinceps usque ad terminum sæculi, in Domino laudandi sunt, non in se ipsis. Quia et illorum anteriorum vox est, « In Do-

¹ 1 Joan. ii, 16. — ² Rom. vii, 12. — ³ Galat. iii, 21, et xix, 22.

» mino laudabitur anima mea ¹. » Et istorum posteriorum vox est, « Gratia Dei sum id quod sum ². » Et ad omnes pertinet, « Ut qui gloriatur, in Domino gloriatur ³. » Et confessio communis est omnium: « Si diximus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, » et veritas in nobis non est ⁴. »

XXV. Sed quoniam in his quinque rebus quas proposui, in quibus quærent latebras, et de quibus connectunt calumnias, divinis documentis produntur atque convincuntur, excogitaverunt Manichæorum detestabili nomine imperitos quos potuerint deterrere, ne adversus eorum perversissima dogmata aures accommodent veritati: quia scilicet Manichæi quinque istorum tria priora blasphemando condemnant; dicentes neque humanam creaturam, neque nuptias, neque legem à summo et vero Deo esse institutam. Non autem accipiunt quod veritas dicit, a libero arbitrio exordium sumpsisse peccatum, et ex illo esse omne vel angeli vel hominis malum: quia mali naturam semper malam et Deo coæternam nimis a Deo exorbitantes credere maluerunt. Sanctos quoque Patriarchas et Prophetas, quantis possunt execrationibus insectantur. Ecce unde se putant hæretici novi, Manichæorum nomine objecto, vim subterfugere veritatis: sed non subterfugiunt. Insequitur quippe illa, et simul Manichæos Pelagianosque subvertit. Homo enim dum nascitur, quia bonum aliquid est, in quantum homo est, Manichæum redarguit, laudatque Creatorem: in quantum vero trahit originale peccatum. Pelagium redarguit, et habet necessarium Salvatorem. Nam et quod sananda dicitur ista natura, utrumque repercutit: quia nec medicina opus haberet, si sana esset, quod est contra Pelagium; nec sanari posset omnino, si æternum atque immutabile malum esset, quod

¹ Psal. xxxiii, 3. — ² 1 Cor. xv, 10. — ³ 1 Cor. i, 31. — ⁴ 1 Joan. i, 8.

est contra Manichæum. Item quod nuptiis, quas laudamus a Domino constitutas, concupiscentiam carnis imputandam esse non dicimus; et contra Pelagianos est, qui eam in laudibus ponunt; et contra Manichæos, qui eam malæ alienæ naturæ tribuunt; cum sit nostræ naturæ accidens malum, non Dei disjunctione separandum, sed Dei miseratione sanandum. Item quod dicimus legem sanctam, et justam, et bonam ¹, non justificandis impiis, sed convincendis superbis, prævaricationis gratia positam; et contra Manichæos est, quia secundum Apostolum laudatur ²; et contra Pelagianos, quia secundum Apostolum, nemo ex lege justificatur: et ideo vivificandis eis quos littera occidit ³, id est, quos lex bona præcipiens prævaricatione reos facit, spiritus gratiæ gratis opitulatur. Item quod arbitrium in malo liberum dicimus ad agendum bonum gratia Dei esse liberandum, contra Pelagianos est: quod autem dicimus ab illo exortum, quod antea non erat malum contra Manichæos est. Item quod sanctos Patriarchas et Prophetas debitis in Deo laudibus honoramus, adversum est Manichæis: quod vero et ipsis quamvis justis et Deo placentibus propitiationem Domini fuisse dicimus necessariam, adversum est Pelagianis. Utrosque igitur catholica fides, sicut et cæteros hæreticos, adversarios invenit, utrosque divinorum testimoniorum auctoritate et luce veritatis convincit.

XXVI. Addunt sane ad latebrarum suarum nebulas Pelagiani, de origine animæ non necessariam quæstionem; ad hoc ut res manifestas, aliarum rerum obscuritate turbando, moliantur latendi locum. Aiunt enim, « Nos animarum traducem cum peccati traduce contueri. » Quod ubi et quando in eorum, qui defendunt adversus istos catholicam fidem, vel sermonibus audierint, vel

¹ Rom. vii, 12. — ² Galat. iii, 19, et 11. — ³ 2 Cor. iii, 6.

litteris legerint, nescio. Quia etsi invenio a catholicis de hac re aliquid scriptum; nondum contra istos fuerat veritatis suscepta defensio, neque id agebatur ut eis responderetur. Sed hoc dico, tam manifestum esse secundum Scripturas sanctas originale peccatum, atque hoc dimitti lavacro regenerationis in parvulis, tanta fidei catholice antiquitate atque auctoritate firmatum, tam clara Ecclesie celebritate notissimum, ut quidquid de anime origine cujuslibet inquisitione vel affirmatione disseritur, si contra hoc sit, verum esse non possit. Quapropter quisquis vel de anima, vel de quacumque re obscura id adstruit, unde hoc quod verissimum, fundatissimum, notissimum est, destruat, sive sit ille filius, sive inimicus Ecclesie, aut corrigendus est, aut cavendus. Sed hic sit hujus voluminis finis, ut aliud habeant quae sequuntur exordium.

LIBER IV.

Postquam conjectas in Catholicos criminationes diluit superioribus libris, hic jam Augustinus aperit insidias, quae reliqua parte epistolae secundae Pelagianorum in quinque doctrinae eorum capitibus latent, in laude scilicet creaturae, laude nuptiarum, laude legis, laude liberi arbitrii, et laude sanctorum: penes quae capita non magis Manichaeis quam Catholicis repugnare se Pelagiani maligne jactant: cum illa quinque ad hoc referre noscantur, ut triplicem errorem suum obrudant; nempe duo priora, ut negent originale peccatum; duo sequentia, ut gratiam statuunt secundum merita dari; quintum, ut sanctos in hac vita peccatum non habuisse dicant. Ostendit Augustinus utrasque haereses, Manichaeorum et Pelagianorum, hinc inde oppositas et pariter exosas fidei catholicae, qua profitemur primum, bonam esse naturam a Deo bono conditam; sed eam tamen salvatore indigere propter originale peccatum, quod ex primi hominis praevagatione in omnes pertransiit: tum deinde bonas esse nuptias, vere a Deo institutas; sed malam ipsam concupiscentiam, quae nuptiis accidit ex peccato: bonam quoque esse Dei legem, sed ita ut peccatum ostendat solummodo, non tollat: liberum certe arbitrium naturae hominis insitum esse; nunc tamen ita captivatum, ut ad faciendam justitiam non valeat, nisi cum fuerit per gratiam liberatum: sanctos autem seu Novi seu Veteris Testamenti fuisse quidem vera justitia praeditos, non perfecta tamen, nec tam plena,